

Tsitaat- ja laensõnad (ühildumatu) täiendina

Tiina Leemets
Eesti Keele Instituut

**12.12
2025**
LEHMISADAM
SEAPLANE HARD@UR

EEŠTI ETTEVÕTETE
**premium
jõulupidu**

KIIREMATELE
PARIMAD LAUAD

Lisainfo ja registreerumine
joulupidu.ee

Täiend

a. see maja, *siit* majast, *mitmed* inimesed

b. *ilus* naine, *väga pikk* mees

c. *pruudi* pilt, *reede* pärastlõuna, *eesti keele* grammatika, *tubli õpilase* kirjand
(genitiivatribuut)

d. *maalt* tulek, puhkus *pärast* tööd, võimalus *reisida*

Omadussõna

Omadussõnad ehk adjektiivid on tüüpjuhul (asja) omadust väljendavad sõnad, mis võivad lauses esineda täiendina (nimisõna modifitseerijana) ning muutuvad käändes, arvus ja võrdlusastmes.

Mingi sõnaliigi tüüpiliste esindajate kõrval leidub sõnu, mis ühe või teise omaduse poolest sarnanevad mingi teise sõnaliigi sõnaga. Näiteks *roostekarva* väljendab omadust ning võib esineda täiendina (*roostekarva pintsak*), kuid ei käändu. Viimase asjaolu poolest sarnaneb ta määrsõnaga. Niisugustel juhtudel saab sõnaliigilise kuuluvuse määramisel otsustavaks see, mis sõnaliigi omadused on sõna puhul ülekaalus. *Roostekarva* loetakse omadussõnaks, sest tema puhul domineerivad omadussõna omadused. Ainult et tegu ei ole mitte tüüpilise, vaid perifeerse omadussõnaga.

Selgitusi ÜSis jm

käändumatu omadussõna = vaegomadussõna

omadust väljendav sõna, mis täiendina ei ühildu oma põhisõnaga (nt *väärt, kulla, rootsi*)

täiendsõna = genitiivatribuut

omastava käände vormis esinev nimisõnaline täiend (nt *Prantsuse, Briti, vanakooli, indiaani*)

täiendsõna saab olla ka liitsõnaosa („Eesti keele süntaks“, EKI teatmik)

nt *betoonpõrand, hobiaednik, importkaup, õuesõpe, peataolek*

Sajand segadust

1919 soovitas Lauri Kettunen kasutada keelenimetustes väiketähte (eesti keel)

1950.–1980. aastatel koha- ja isikunimeliste täiendite ~ käändumatu omadussõna diskussioon

Peeter Päll 1985: Võib lisada, et käändumatu omadussõna tuleks ristida *Eesti nuhtluseks*, sest oleme temaga juba kaua *Kolgata teed* käinud ja küllap jõuame ka pärale: *Paabeli segadus* meil kohati juba on.

➤ Emakeele Seltsi keeleteoimkonna soovitus kaupade nimetamise kohta 1998 (Tallinna kilud)

Sajand segadust: vaegomadussõna ~ adjektivoid ~ (nn) käändumatu omadussõna

Valmen Hallap 1986: liigitusskeem kahest punktist ja 62st kolmanda astme alapunktist
.. kus täpsemate sõnaliigiliste piiride tõmbamine tekitab probleeme

Tiit-Rein Viitso 2007: omadussõna on sõna, mis ühildub täiendina põhisõnaga arvus ja käändes ning väljendab olendi, asja või nähtuse omadust ning võib olla laiendatud kas asesõna või määrsõnaga

Mati Erelt 2008: suurem osa vaegomadussõnu aga jääb uurijaid edasi „kummitama”

Laenvaegomadussõnu

Hallap 1986

p 1.5.2 – praegugi tarvitusel mittekõrgstiililises kõnepruugis, võib-olla eriti haritlaskonna hulgas, võib-olla osalt humoristliku varjundiga: *intelligent, elegant, riskant*

intelligent inimestest (Kitzberg), *intelligent inimene* (E. Männik), *intelligente noormehi* (Aavik)

2.1.1 akuraat

2.2.2 eht

2.3.2 tipp-toppp

ÜS: eht, tipp-toppp, *kõnek*: akuraat, fantast, maks

Segadus jätkub

Super, hüper, mega ja *ultra* võivad olla vahel prefiksisarnased, teinekord aga käituda pigem adverbina, adjektiivi või substantiivina. - - - Tõlgendamisvõimaluste paljusust ilmestab nende kokku-lahkukirjutamise ebajärjepidevus spontaansetes ühendites, nt *super(+)*hea esineb veebilehtede korpuses etTenTen13 kokkukirjutatuna 627 ja lahkukirjutatuna 819 lauses ning *mega(+)*suur samas korpuses kokkukirjutatuna 131 ja lahkukirjutatuna 143 lauses.

ÜSi tsitaatomadussõnad EKI adjektiivikalkulaatori järgi

0 – *à la carte, al dente, bona fide, mala fide, comme il faut, medium done, medium rare, pro bono, push-up, sui generis, tête-à-tête, well done*

1 – *drive-in, exclusive*

2 – *arthouse, camp, fifty-sixty, rare, tax-free, woke, online, tex-mex*

3 – *chill, halal, offline, offshore, unisex, vintage, win-win, premium*

4 – *normcore*

values	scale
4	very likely
3	likely
2	ambiguous
1	unlikely
0	very unlikely

Omadussõna? Määrsõna? Nimisõna? Ühend?



pro bono

Sõnakogud ▾

Keel 1 ▾

eesti ✕

Ehk mul veab

et

pro bono

[pr'oo bono]

tsitaatsõna

omadussõna

EKI ühendsõnastik 2025

Tähendused

et

(tasuta teenuse või vähendatud tasu kohta)

Näited

Paljud asjad, mida olen kohtus kaitsnud, olen teinud *pro bono* põhimõttel. 🔊

Ta teeb juristitööd ka *pro bono* ja seda just erivajadustega inimeste jaoks. 🔊

Büroo toetab orkestrit *pro bono* õigusabiteenustega. 🔊

Kasutusnäiteid

.. võisteldakse omavahel fotodega sellest, kes sööb kõige suvalisemat ja normcore'imat rooga.

.. seosejupikesed, mis annavad vähest kommunikatiivset pidet normcore teadvusele.

.. tagatipuks pandi talle [Nukitsamehele] kõige võimalikum normcore-nimi Ants.

Kuna mõlema, nii premium'i kui tavalise fännntsooni piletid Depeche Mode'i Vilniuse esinemisele müüdi pool aastat enne kontserti läbi ..

Käesoleval aastal viib LG premium klassi nutitelefonid uuele tasemele ..

Vali rehvid premium-brändide tütarettEVõtete mudelite seast ..

Kasutusnäiteid

.. pead sa olema ohtlik, domineeriv ja stoiliselt iseseisev, mitte lahke, koostööaldis ja naisi võrdselt kohtlev, nagu nõuavad "woke'id marksistid".

.. see "olevus" suutis tänu Kanada eriti woke kohtutele nii mõnegi salongi kinni panna ..

.. egas siis woke-rahvas saa tunnistada, et rohepööre võib halba teha ..

Kui aga küpsetustemperatuur jääb üle medium rare'i taseme, võib sulle lauale jõuda nätske lihatükk.

Eelistan tavaliselt pigem medium rare või medium küpsusastmes veisefileed.

Laensõnu: vegan

Märgilise tähtsusega on tänaseks vähemalt kolme puhtalt vegan söögikoha tegutsemine Tallinnas.

Oleks ma öelnud, et teeme aasta veganit või gluteenivaba elu, ma oleks palju paremat vastukaja ilmselt saanud.

.. lasteaial ei ole otsest seadusest tulenevat kohustust tulla vastu vegan-laste ja nende vanemate soovile saada vegantoitu. - - - Küll aga on kõigil vegan-lastel nüüdsest võimalik sõimes ja lasteaias saada vegantoitu, kui lapsevanemad ja lasteaed jõuavad ses osas kokkuleppele ..

Silmaümbruskreem sisaldab veganlikku kollageeni, mis on saadud sojaubade kääritamisel.

Soomes toodetud biolagunevad ja vegaansed puhastustooted hoiavad kõik kodu pinnad säravpuhtad.

Otsitud ühend	Lahku	Kriipsuga (+ kokku)
camp + huumor/huumorit	6/0	7/3 + 3/0
drive-in + testimine/testimist	52/4	12/0
halal + toit/toitu	79/32	111/22 + 3/0
offline + kaart/kaardid	215/60	44/16 + 1/0
offshore + firma/firmasid	372/33	1278/121 + 17/2
online + kaart/kaardid	118/16	22/2
premium + klass/klassis	1589/39	1506/38 + 354/7
pop-up + pood/poses	891/137	141/25
push-up + efekt/efekti	66/25	12/3
tax-free +kaubandus/kaubanduses	293/10	51/0
tex-mex + stiil/stiilis	12/10	4/4
unisex + lõhn/lõhnad	86/11	13/3
vintage + stiil/stiilis	768/555	393/300 + 2/2
win-win + olukord/olukordi	385/6	47/0
koššer + toit/toitu	19/5	122/45 kokku + 8/8 kriipsuga
vegan + toit/toitu	676/183	1895/511 kokku + 85/32 kriipsuga

preemium klass/klassis 213/2

preemium kvaliteet/kvaliteediga 92/55

preemium bränd/brändide 8/1

preemium auto/autode 18/3

preemiumklass/-klassis 502/10

preemiumkvaliteet/-kvaliteediga 22/17

preemiumbränd/-brändide 25/10

preemiumauto/-autode 33/8

Käändsõna(?) ja muutumatu liitsõnaosa

Sõnaveeb

Eesti Keele Instituut

preemium

×

Sõnakogud

Keel 1

eesti

Ehk mul veab

et

preemium

kõrgema kvaliteedi- j...

et

preemium-

premium

osutab, et toode või te...

et

preemium

nimisõna

omadussõna

EKI ühendsõnastik 2025

Viimati muudetud 11.09.2024

Tähendused

1

et

UUS (2024)

kõrgema kvaliteedi- ja hinnaklassi, premiumklassi toode (nt auto, õlu, moerõivas)

nimisõna

Näited

Tavainimene soetab masina rahakoti järgi, premiumit kõik osta ei kannata.

Rüüpasin sõõmu premiumit.

Tahaks ju kunagi ka Saksa premiumiga sõita!

2

et

UUS (2024)

kõrgemasse kvaliteedi- ja hinnaklassi, premiumklassi kuuluv

omadussõna

ei käändu

Näited

Premium tänavamood.

Eriti öko-šikk, premium kvaliteediga.

Postkaardid on valmistatud eriti paksust premium paberist.

Sõnaveeb

Eesti Keele Instituut

preemium

×

Sõnakogud

Keel 1

eesti

Ehk mul veab

et

preemium

kõrgema kvaliteedi- ja...

et

preemium-

premium

osutab, et toode või t...

et

preemium-

liitsõna esiosa

EKI ühendsõnastik 2025

Viimati muudetud 27.01.2025

Tähendused

et

UUS (2024)

osutab, et toode või teenus on kõrgema kvaliteediga, parem, luksuslikum, kallim kui tema standardne alternatiiv

Sünonüümid

premium- TSITAATSÕNA, LIITSÕNA ESIOSA

Sarnase tähendusega kvaliteetne, kvaliteet- LIITSÕNA ESIOSA

Näited

Premiumklass.

Premiumpakett.

Premiumtoode.

Nimi- ja omadussõna

Sõnaveeb

Eesti Keele Instituut

vegan

×

Sõnakogud

Keel 1

eesti

Ehk mul veab

et

vegan

täistaimetoitlane

inimene, kes ei söö lo...

et

vegan

veganlik

loomseid koostisosi m...

et

vegan

nimisõna

EKI ühendsõnastik 2025

Viimati muudetud 29.05.2024

Sõnaveeb

Eesti Keele Instituut

vegan

×

Sõnakogud

Keel 1

eesti

Ehk mul veab

et

vegan

täistaimetoitlane

inimene, kes ei söö lo...

et

vegan

veganlik

loomseid koostisosi ...

et

vegan

omadussõna

EKI ühendsõnastik 2025

Viimati muudetud 16.04.2025

Tähendused

et

inimene, kes ei söö loomseid saadusi, sh piima- ja munatooteid, ning hoidub loomsetest toodetest nahkesemed, karusnahk)

Sünonüümid [täistaimetoitlane](#)

Võrdle [taimetoitlane](#)

Näited

Olen olnud vegan juba üle kümne aasta.

Võin öelda, et minust veganit ei saa.

Tähendused

et

KÕNEKEELNE

loomseid koostisosi mitte sisaldav, nt täielikult taimetoidust valmistatud; veganile sobiv või omane

Sünonüümid [veganlik](#) UUS (2022)

Näited

Valmistasin vegan muffineid.

Eesti poodides on nüüd saadaval vegan juustud.

Vegan küünelakk.

Mida arvad vegan elustiilist?

▲ Näita vähem

Sõnavormid

1

Harilikult jääb tekstis käänamata. Vt lähemalt EKI teatmik "Lühendite ja tähiste muutevormide esitus EKI ühendsõnastikus".

vegan

[Näita tabelina](#)

Päritolu

1

(seda kirjeldust ei ole)

Sõna seosed

1

(seda kirjeldust ei ole)

Käändsõna ja muutumatu liitsõnaosa

et woke

ärkleja

inimene, kes on rõhut...

et woke-

teadlikult, rõhutatult s...

et woke

[w`ouk]

tsitaatsõna

nimisõna

omadussõna

EKI ühendsõnastik 2025

Viimati muudetud 07.03.2025

Tähendused

- 1 et UUS (2022) inimene, kes on rõhutatult, võitlevalt valvas ühiskonna väärnähtuste, nt rassilise vm diskrimineerimise suhtes
- nimisõna

Sünonüümid ärkleja UUS (2022)

Näited

2023. aastal ilmus Titania McGrathi raamat "Ärkleja: sotsiaalse õigluse teejuht".

Autorid Sveta Grigorjeva ja Mihkel Seeder löid noorte lugudest inspireerituna tekstipõimiku, kus sõna saavad nii woke'id kui vihased, nii konservatiivid kui vandenõuteoreetikud, nii introverdid kui õnneotsijad.

VAT Teater 2022

- 2 et rõhutatult, võitlevalt valvas ühiskonna väärnähtuste, nt rassilise vm diskrimineerimise suhtes
- omadussõna

Näited

Selle aupaiste kandjad ei ole mitte spirituaalselt, vaid intellektuaalselt-kontseptuaalselt woke'id.

Gregor Kulla 2022

"Väikse merineitsi" taustalugu ise on väga woke (autorit ja ajaloolist konteksti silmas pidades).

et woke

ärkleja

inimene, kes on rõhut...

et woke-

teadlikult, rõhutatult s...

et woke-

[w`ouk]

liitsõna esiosa

tsitaatsõna

EKI ühendsõnastik 2025

Tähendused

- et teadlikult, rõhutatult sotsiaalse õiglusega seotud

Näited

Woke-kultuur.

Woke-ideoloogia.

Woke-ajastu.

Mida teha

- vaadata üle ÜSis määratud sõnaliigid
- jätta mõnel juhul tsitaatsõna sõnaliik määramata?
- esitada homonüümidenä käändsõna ja liitsõna esiosa?
- seda tüüpi tsitaatsõnu ja mugandeid edasi jälgida
- jätkub arutelu Emakeele Seltsi keeleteoimkonnas